herpy

AGAMER

Skægagam

Pogona vitticeps

Pogona vitticeps er en kraftig, dagaktiv agam fra det tørre indre Australien med et tornet skæg, som den spærrer ud og farver sort, når den truer. Den bliver 45-60 cm og er et af verdens mest holdte krybdyr. Den tilgiver mange fejl, men kræver et stort terrarie, kraftig varme og UVB, grønt til de fleste måltider og en holder, der er klar til 10-15 år.

Familie: Agamidae Engelsk: Central Bearded Dragon Tidligere navn: *Amphibolurus vitticeps* Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**45-60 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende, jordboende og gravende**
Biotop	**Halvørken og savanne**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**180 × 60 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-37 °C**
Hotspot	**42-45 °C**
Temperatur, nat	**12-24 °C**
Luftfugtighed	**30-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter og planter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**12-24 mdr.**
Kuldstørrelse	**15-30 æg**
Inkubation	**55-75 dage** ved 28-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført på CITES eller i EU's bilag, så der kræves ingen CITES-papirer. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Pogona vitticeps er en stor, fladtrykt og kraftigt bygget agam med et bredt, trekantet hoved, korte, stærke ben og en tyk hale. Under halsen sidder et skæg af hud med spidse skæl, som dyret kan spærre ud ved hjælp af tungebenet. Skægget bliver sort, når dyret er ophidset, eller når hannen skal imponere. Skællene er for det meste bløde, men kan strammes til skarpe pigge i forsvar.

Den naturlige farve er mat brun eller gråbrun med røde eller gyldne toner, afstemt efter jordens farve på stedet. Dyret skifter mellem mørkere og lysere toner: Et koldt dyr er mørkt og træt, og først når solen har varmet det, lysner farven, og dyret går på jagt. Voksne dyr bliver 45-60 cm i alt, og omkring halvdelen er hale. Hannerne har bredere hoved, tykkere halerod og større porer på undersiden af lårene end hunnerne.

I handlen findes mange farve- og skælvarianter, fx citrus, tiger og de skælløse silkbacks. Vejledningen her handler om arten som sådan. Varianter med lidt pigment eller uden skæl er mere følsomme over for kraftig UVB, og nogle former, fx de gennemsigtige (translucent) og de skælløse, er forbundet med sundhedsproblemer.

P. vitticeps hører til Amphibolurinae, den store gruppe af australske agamer. Artsnavnet kommer formentlig af latin vitta (bånd) og ceps (hoved) og sigter til striberne over tindingen. Arten kan forveksles med den langt mindre *Pogona henrylawsoni*, og de to arter kan krydses.

P. vitticeps er nysgerrig og rolig og tæmmes let. Dyrene genkender deres holder og tåler forsigtig håndtering, og det har gjort arten til et af de mest populære terrariedyr. Alle dyr i handlen uden for Australien er opdrættede.

Læs mere: Lys og UVB

Udbredelse og levested

Pogona vitticeps lever i det østlige og centrale Australien. Udbredelsen dækker det sydvestlige Queensland, det sydøstlige Northern Territory, det vestlige New South Wales, det nordvestlige Victoria og det østlige South Australia.

Dyrene er mindre mod den sydlige grænse af udbredelsen, og de mindste lever i Big Desert i det vestlige Victoria. Bestanden der er ikke en selvstændig form. Arten findes ikke vildt uden for Australien.

> **Oprindelig udbredelse:** Australien.

LEVESTED

Pogona vitticeps lever i halvtørre egne: åbent krat, tør skov, græsland og stenet eller sandet ørken med spredt bevoksning. Den vælger steder med meget sol og sidder på sten, væltede stammer, grene og hegnspæle, hvor den har udsyn og kan sole sig, fra ca. 20 cm til flere meter over jorden. Den jager og soler sig i dagtimerne. Selvom den lever på jorden, klatrer den godt og graver huler, hvor den søger ly for varme, kulde og rovdyr.

Varmen styrer døgnet: Dyret soler sig, til kropstemperaturen når omkring 36 °C, går væk fra solen, når det er varmt nok, og søger skygge og gisper med åben mund, hvis det bliver for varmt. Om vinteren, når temperaturen falder under ca. 20 °C, trækker dyret sig i omkring to måneder tilbage til et beskyttet skjul. Det sover ikke uafbrudt, men kan komme frem, æde og bevæge sig i kortere perioder.

Det centrale Australien er ikke knastørt. Det regner, og luftfugtigheden stiger af og til, især om natten og i hulerne, hvor den kan nå omkring 80 %. Føden er blandet: Unge dyr æder mest smådyr, mens voksne får omkring 80 % af føden fra frø og plantedele og 20 % fra insekter og andre små dyr.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

Pasning

TERRARIET

Et enkelt voksent dyr skal have et terrarie på mindst 180 × 60 × 60 cm. Højden bør være 90 cm, hvis det er muligt, for arten klatrer meget. Små voksne dyr, der kun bliver ca. 45 cm, kan klare sig med 120 × 60 × 60 cm. Mindre end det giver for lidt plads til både motion og en temperaturgradient. Terrariet skal have god ventilation og et låg eller net, så dyret ikke kan klatre ud.

Indret terrariet med en solplads i den ene ende, hvor flade, lyse sten eller solide grene gør det let for dyret at komme op. Solpladsen skal være det højeste punkt og ligge tættest på lamperne. Giv flere gemmesteder, mindst ét i den varme og ét i den kølige ende, samt grene og sten at klatre på.

Bunden bør kunne graves i. Et 10-15 cm tykt lag af finkornet sand blandet med ren muldjord og ler (fx 50 % sand, 30 % muldjord og 20 % ler) ligner jorden i naturen og giver ikke sandpropper hos raske dyr. En løs, gravbar bund giver også større temperaturforskelle i bunden end papir, så dyret har flere temperaturer at vælge imellem. Fast bund som uglaserede fliser, skiferplader eller køkkenrulle varmer godt og er let at rengøre, men giver ingen mulighed for at grave. Kalksand, vitaminsand, knuste nøddeskaller og bark eller træspåner er uegnede, fordi de kan give forstoppelse, hvis de sluges. Løs bund skiftes helt hver 3.-6. måned.

Hold dyrene hver for sig. To hanner må aldrig dele terrarie, for de kommer i slagsmål. To hunner kan gå sammen, men de strides om solpladsen, og den underlegne bliver stresset. En han og en hun yngler, og en hun kan få op til 100 unger efter én parring. Voksne og unge dyr skal altid være adskilt.

Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Opvarm med mindst to halogenspots over solpladsen. Overfladen dér skal være 42-45 °C målt med et infrarødt termometer og behøver ikke komme over 50 °C. Den varme plet skal være mindst lige så stor som hele dyret inklusive halen. Luften i terrariet skal ligge på 22-37 °C, varmest i solpladsens ende og køligst i den modsatte. Overfladen i den kølige ende skal være 25-29 °C.

Brug et infrarødt termometer til overfladerne og et digitalt termometer med føler til luften, og mål først, når lamperne har været tændt i omkring tre timer. Halogenpærer giver kortbølget infrarød varme som solen. Til et terrarie på 180 × 60 cm er 90-100 W som regel passende; er solpladsen for kold, flyttes den tættere på lampen. Bliver den kølige ende for kold i et højt terrarie, kan en strålevarmeplade hjælpe.

Om natten må temperaturen falde til 12-24 °C, og ned til 10 °C tåles, når dyret får nok varme om dagen. Et nattefald får dyret til at sole sig tidligere om morgenen. Er der for lidt varme om dagen, kan kolde nætter derimod sende dyret i vinterhvile eller gøre det sygt. Slut lamperne til en termostat med føleren i den kølige ende, så de slukker, hvis den kølige side kommer over 37 °C.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal i gennemsnit ligge på 30-60 %, målt i den kølige ende. Den svinger naturligt: lavere ved solpladsen, højere om natten og ved vandet. Perioder med høj fugt skader ikke, så længe luften bevæger sig, og terrariet kan tørre op igen. Stillestående, våd luft og våd bund giver derimod sygdom. Er fugten konstant for høj, hjælper en lille blæser over nettet i den kølige ende. For lav fugt giver udtørring, problemer med hudskiftet og sløvhed.

Tilbyd altid frisk vand i en lav skål. Dyret får det meste af sit vand gennem føden, så grønt, der er skyllet og har ligget i vand, hjælper. Et let brusebad over indretningen giver dråber, som dyret kan slikke. Et fugtigt skjul i den kølige ende, fx en hule med let fugtig jord, efterligner hulerne i naturen og hjælper ved hudskifte.

LYS OG UVB

Pogona vitticeps er afhængig af kraftigt, hvidt lys: Det fremmer appetit, aktivitet og trivsel, og arten ser også UVA. Terrariet skal derfor være meget lyst. Det lyseste sted skal være solpladsen med 30.000-60.000 lux målt med en luxmåler, og 75-100 % af terrariets længde skal være oplyst. Det kræver som regel flere lamper.

UVB er nødvendig, og arten hører til Ferguson-zone 3. Brug et T5 HO-rør på 10-14 % UVB i et reflekterende armatur over den varme side, parallelt med varmelamperne. Målet er et UV-indeks på 4,0-4,5 ved solpladsen, faldende til 0 i den kølige ende. Over net giver det typisk en afstand på 27-30 cm fra rør til solplads, men afstanden afhænger af rør, armatur og net, så mål helst med en UV-måler. Glas og plast mellem rør og dyr blokerer UVB. Gode T5 HO-rør skiftes efter ca. 12 måneder, selv om de stadig lyser, fordi UVB-afgivelsen falder.

LED-lamper med UVB anses endnu ikke for sikre til krybdyr. Dyr med lidt pigment og skælløse dyr bør højst have et UV-indeks på 3,0. Lyset er tændt 12-14 timer om dagen om sommeren og omkring 10 timer om vinteren, styret af et tænd-sluk-ur.

FODER

Pogona vitticeps er altædende. Unge dyr æder mest insekter, voksne mest planter. Som tommelfingerregel udgør dyrisk føde ca. 60-80 % for nyklækkede dyr, 60 % for unge og 15-30 % for voksne. Det forebygger fedme og urinsyregigt, som er almindelige hos overfodrede dyr.

- Nyklækkede dyr (0-3 måneder): insekter én gang dagligt, så mange som dyret vil æde, og grønt dagligt.
- Unge dyr under 25 cm: 5-6 insekter på størrelse med hovedet dagligt og grønt dagligt, cirka tre gange så meget som insekterne.
- Voksne over 25 cm: 3-4 insekter to gange om ugen og grønt tre gange om ugen, en portion på størrelse med hovedet.
- Drægtige hunner: 4-5 insekter to gange om ugen.

Gode foderdyr er dubiakakerlakker, græshopper, fårekyllinger, larver af soldaterflue, silkeorme og larver af tobakssværmer (kun opdrættede; vilde er giftige). Fede insekter som melorm, kæmpemelorm og voksorm er godbidder. Insekterne må ikke være større end afstanden mellem dyrets øjne og skal have fået godt foder i mindst 24 timer, før de gives videre. Vilde insekter kan være sprøjtede eller giftige og bør undgås.

Grønt er fx rucola, pak choi, grønkål, sennepsblade, kinakål, mælkebøtte, brøndkarse og kaktusblade samt blomster og ukrudt fra steder uden sprøjtemidler. Skær bladene i smalle strimler. Spinat gives sjældnere. Avocado er giftig. Frugt er en sjælden godbid, højst omkring én gang om måneden, fordi frugt er den vigtigste risikofaktor for tandsygdom og giver fedme.

Støv alle insekter og al salat med kalk. Drys multivitamin på salaten to gange om ugen til unge og drægtige dyr og én gang om ugen til voksne. Kalken drysses, som man salter maden, ikke som et snefald.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Pogona vitticeps er rolig, nysgerrig og tåler håndtering bedre end de fleste øgler. Lad et nyt dyr vænne sig til terrariet i omkring to uger, før du tager det op. Giv derefter foder fra en pincet, og lad hånden hvile i terrariet, til dyret er roligt. Løft dyret med støtte under krop og ben, bevæg dig langsomt, og træk ikke i løs hud under hudskifte.

Dyret bruger skæg og kropssprog til at signalere. Et sort, udspilet skæg og åben mund er trussel eller imponeringsadfærd, især hos hanner. Hurtige nik op og ned med hovedet viser dominans. Armvinkning, hvor dyret står på tre ben og langsomt drejer det ene forben rundt, er et tegn på underkastelse, som hunner og unge dyr bruger over for større dyr. Mørk farve og tilbagetrukken adfærd tyder på kulde eller stress.

Dyrene har brug for ro og en fast døgnrytme. Hold dem enkeltvis: Dyr, der deler terrarie, strides om rangen, og det underlegne dyr får mindre foder og ringere solplads og bliver lettere sygt.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Pogona vitticeps er kønsmoden og udvokset efter 1-2 år. Hanner kendes på bredere hoved, tykkere halerod og tydelige lårporer; hunnerne har smallere halerod. Dyr til avl skal være udvoksede og i god foderstand, og hunnen skal have fået rigeligt med kalk.

Kønnet bestemmes af kønskromosomer (hunnen har to forskellige, ZW), men meget høje rugetemperaturer kan få genetiske hanner (ZZ) til at udvikle sig til funktionelle hunner. Det sker også i naturen. Et dyr, der ligner en hun, kan altså være genetisk han.

PARRING

I Australien parrer dyrene sig om foråret og sommeren, fra september til marts. I fangenskab er arten ikke strengt sæsonbunden, men en kølig hvileperiode om vinteren svarer til naturen og bruges til at bringe dyrene i parringsstemning. Den gives kun til sunde, velnærede dyr.

Sæt hunnen ind til hannen i en kort periode, og skil dem bagefter. Parringen er voldsom: Hannen nikker med hovedet, farver skægget sort og bider hunnen i nakken. Hunnen kan gemme sæd og lægge flere kuld befrugtede æg efter én parring. Hun skal have ekstra foder og kalk i ynglesæsonen.

ÆGLÆGNING OG KULD

En hun lægger 15-30 æg i en grube, som hun selv graver; nogle angivelser går kun op til 24. Hun kan lægge flere kuld i en sæson, i sjældne tilfælde op til ni, og det tærer hårdt på hendes kalkreserver. Giv hende en æglægningskasse med et 30-40 cm tykt lag fugtigt, gravbart sand og muldjord, hvor hun kan grave.

En hun, der ikke finder et egnet sted, kan holde æggene tilbage. Det er en nødsituation, der kræver dyrlæge. Æggeblomme, der havner i bughulen (blommebetændelse), er en anden alvorlig lidelse hos hunner.

INKUBATION

Æggene klækker efter 55-75 dage ved 28-30 °C, oftest omkring 65 dage. Læg dem i en rugemaskine i fugtigt, løst materiale som vermiculit eller perlit, og vend dem ikke. Mellem 22 og 32 °C bliver der lige mange hanner og hunner. Fra omkring 34 °C bliver der stadig flere hunner, fordi varmen gør genetiske hanner til hunner, så temperaturen skal holdes stabil og under 32 °C.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er selvstændige fra klækningen og måler ca. 10 cm. Hold dem på fast bund, fx køkkenrulle, indtil de æder pålideligt, og giv insekter og grønt dagligt. De skal have samme lys og varme som voksne dyr: solplads, UVB og kalk på alt foder.

Unger, der går sammen, bider hinanden i tæer og haler, især når de er sultne, og de største tager det meste af føden. Sortér dem derfor efter størrelse, og del dem op, så snart de vokser forskelligt. De vokser hurtigt og er udvoksede efter 1-2 år.

Sundhed og typiske fejl

De fleste sygdomme skyldes fejl i pasningen. Syge krybdyr skjuler længe, at de er syge, så vej dyret hver uge, og før notater om vægt, appetit, afføring og hudskifte. Pludseligt vægttab er ofte det første tegn.

- Metabolisk knoglesygdom ved for lidt UVB, for lidt kalk eller for lav temperatur. Tegn er bløde eller skæve kæber og ben og rystelser.
- Fedme og urinsyregigt ved for meget dyrisk føde og for lidt vand.
- Tandsygdom og mundbetændelse; frugt er den vigtigste risikofaktor.
- Forstoppelse ved for lav temperatur, udtørring eller mange parasitter.
- Indvoldsparasitter er meget almindelige: Op mod fire ud af fem dyr i fangenskab har dem, oftest spolorm (oxyurider) og coccidier (*Isospora amphiboluri*), og encellede parasitter rammer især unge dyr. Få en afføringsprøve undersøgt, når dyret er nyt, og jævnligt derefter.
- Mider, luftvejsinfektion, problemer med hudskiftet, halebrand, fremfald af endetarm og hudsvamp ("yellow fungus").
- Æg, der ikke bliver lagt, og blommebetændelse hos hunner.
- Atadenovirus er en alvorlig virussygdom, især hos unger.

Tab af appetit, sløvhed, hævede led, vejrtrækning med åben mund uden at dyret er varmt, og et dyr, der holder op med at æde, er grund til at gå til en dyrlæge med krybdyrerfaring. Arten bærer ofte salmonella, og især små børn smittes, også uden direkte kontakt. Vask hænder efter berøring af dyr, terrarie og udstyr, og hold dyret og dets ting væk fra køkkenet.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.